

Oxf. 611

Izvleček:

FRANC GAŠPERŠIČ:

USTVARJALNOST PRI GOZDNOGOSPODARSKEM NAČRTOVANJU

Ustvarjalna vrednost gozdnogospodarskega načrtovanja ni na ustrezni višini. Avtor obravnava pogoje, ki jih je treba izpolniti za ustvarjalno gozdnogospodarsko načrtovanje. Poseben pomen daje pripravljalni fazi gozdnogospodarskega načrtovanja; pri tej je najpomembnejše identificiranje in definiranje temeljnih gozdnogospodarskih problemov – izhodišč za gozdnogospodarsko načrtovanje.

Abstract:

FRANC GAŠPERŠIČ:

CREATIVITY IN FOREST MANAGEMENT PLANNING

The creative value of forest management planning is not on a suitable level. The author deals with the required conditions for a creative forest management planning. Special significance is given to the preparative phase in forest management planning. The essence of the of the mentioned phase are identification and determination of basic forest management problems – the startingpoint of forest management planning.

*dr. Franc GAŠPERŠIČ, dipl. ing. gozd.,
izredni profesor
Biotehniška fakulteta, VTOZD za gozdarstvo
61000 Ljubljana, Večna pot 83*

1. PRIHODNOST ZAHTEVA USTVARJALNO GOZDNOGOSPODARSKO NAČRTOVANJE

Ustvarjalnost je temeljna proizvodna sila sedanjega družbenega razvoja. Hitro povečevanje družbenega proizvoda v visoko razvitih deželah je povečini posledica dobro organiziranega razvojnega dela in inovacij (JEROVŠEK, 1980). Brez te kakovosti si tudi pri nas ne moremo zamisliti uspešnega razvoja in izhoda iz krize. Zato ni čudno, da v zadnjem času besedo ustvarjalnost (kreativnost) tako zelo poudarjamo. V gozdarskih krogih, na žalost pogosto prevladuje prepričanje, da spadajo pojmi ustvarjalnost, inovacija in inventivnost samo v industrijski razvoj, ne pa v gospodarjenje z gozdovi. Ali se dovolj zavedamo, kakšno tovarno predstavlja npr. gospodarska enota z nekaj tisoč hektari gozdov in kaj vse lahko v njej naredi človekova ustvarjalnost? Bistvo odgovora na to vprašanje je v sami naravi gozdne proizvodnje in v naravi gospodarjenja z gozdovi. Posebnost gozdne proizvodnje v primerjavi z industrijsko ali kmetijsko je v veliki vrednosti živih bioloških potencialov (rastoča biomasa) in v zelo majhni vrednosti sredstev za delo in porabljene energije. Znano je, da se v gozdni proizvodnji posebno izraža delo „gratis naravnih sil“. Človekovo delo se uporablja predvsem za usmerjanje delovanja naravnih sil. Prav zato je izredno pomembno umsko delo. Poiskati je treba posebne rešitve za usmerjanje delovanja naravnih mehanizmov v velikih in nedeterminiranih gozdnih ekosistemih. Biti ustvarjalen pomeni biti racionalen, torej uspešen. Ustvarjalnost pri gospodarjenju z gozdovi se izraža tako, da cilje in ukrepe pri gospodarjenju z gozdovi spretno prilagajamo naravnim procesom v gozdovih. Tu gre pravzaprav za izrabljanje avtomatizmov (gratis sil) naravnih procesov (MLINŠEK, 1981). Narava naših gozdov je izredno bogata v snovanju in kombiniranju, daje nam izredne možnosti za ustvarjalno pobudo in racionaliziranje. Gozdarji se moramo sami znajti na svojem področju. Tujega znanja ne moremo uporabljati toliko, kot ga uporabljajo na primer v industriji (uporaba tujih licenc itd.). Specifičnosti in individualnosti delovanja naših gozdov nam ne bo nihče pojasnil, do tega se moramo dokopati sami.

Gozd je hkrati proizvodni objekt in večnamenski del človekovega življenjskega okolja.

Pri gospodarjenju z gozdovi moramo sočasno ob proizvodnji lesa ohranjati in krepiti bioekološko stabilnost in kakovost življenjskega okolja. V odvisnosti od funkcij (ciljev), ki jih hkrati kombiniramo na isti gozdni površini, moramo proizvodni proces v gozdu posebej usmerjati z ustreznim in usklajenim sistemom gozdnogospodarskih ukrepov. Čim številnejša in raznoličnejša je množica (sistem) ciljev, ki jih pri gospodarjenju z gozdovi medsebojno kombiniramo, tem bolj usklajen mora biti sistem gozdnogospodarskih ukrepov, da jih lahko usklajeno in hkrati uresničujemo.

Naloga gozdnogospodarskega načrtovanja je organizirati gospodarjenje z gozdovi v skladu z večstranskimi družbenimi potrebami.

Razumljivo je, da gre pri tem za ustvarjalno odkrivanje in reševanje številnih problemov pri gospodarjenju z gozdovi.

Gozdnogospodarsko načrtovanje (urejanje gozdov) se bistveno razlikuje od projektiranja mrtvih tvorb (npr. v gradbeništvu), kjer gre za enkratni (neponovljiv) proces. Gozdnogospodarsko načrtovanje pa je nasprotno, nepretrgan proces; je v resnici nedokončano

delo, pri katerem si nenehno prizadevamo, da bi se približali popolnosti (idealu). Gozdnogospodarsko načrtovanje je torej podobno nepretrganemu učenju. To pomeni, da ima gozdnogospodarsko načrtovanje izredno pomembno spoznanstveno (kognitivno) in ustvarjalno (kreativno) vlogo.

Lahko trdimo, da ustvarjalna vrednost našega gozdnogospodarskega načrtovanja ni na potrebni višini. Povedano drugače: pri gozdnogospodarskem načrtovanju nimamo dovolj aktivnega odnosa do temeljnih problemov in s tem do prihodnosti gospodarjenja z gozdovi. Še zmeraj smo preveč obremenjeni s preteklostjo, ne moremo se otresti ustaljenega vzorca gospodarskega načrta in delovnih metod, ki so se uveljavile v petdesetih in šestdesetih letih po vojni. Zdaj so se razmere spremenile, gozdnogospodarski načrt je dobil drugačno vlogo. Pomemben vzrok za neugodno stanje v gozdnogospodarskem načrtovanju je tudi sedanje „delovno razpoloženje“, ki ni ravno naklonjeno ustvarjalnemu delu. „Nujno ima vedno prednost pred pomembnim“. Ta stavek jasno pove, v kakšnih razmerah poteka ustvarjalno delo pri gospodarjenju z gozdovi. Ukvarjamo se z nujno, sprotno problematiko, za reševanje temeljnih in resničnih problemov pri gospodarjenju z gozdovi pa ni časa. In ker ne rešujemo temeljnih problemov, se nam tekoči problemi hitro množijo. Vrtimo se v začaranem krogu.

Kadar imamo pri gospodarjenju z gozdovi opravka s problemi (to pa je skoraj vedno), je najslabše, če z gozdnogospodarskim načrtom oportunistično prepustimo gospodarjenje z gozdovi ustaljeni praksi, tako da ničesar ne spremenimo in ne tvegamo, da preprosto zamažimo pred problemi in z gozdnogospodarskim načrtom le formalno zadovoljimo predpisom.

Brez odločnosti in celo brez nekoliko preišljenega tveganja pa napredka biti ne more. To velja seveda tudi za gospodarjenje z gozdovi. Zmeraj znova obvelja staro pravilo, ki pravi, da je bolje imeti slabšo (nepopolno) zasnovo (koncept) za reševanje problemov, kot pa nobene. Prej ali slej bomo spoznali, kaj je v zasnovi slabo, zato jo bomo lahko izboljšali. Ni slabšega kot to, da kljub številnim problemom pri gospodarjenju z gozdovi v ustvarjalnem smislu ničesar ne ukrenemo. Imeti zasnovo za reševanje problemov pomeni imeti odgovoren odnos do njih in s tem do prihodnosti pri gospodarjenju z gozdovi. Prodornost, smelost in odločnost pri ustvarjalnem spreminjanju razmer pri gospodarjenju z gozdovi so zelo odvisni od predhodno dobro opredeljenih problemov. Odkriti in dobro definirani problemi pa terjajo ustrezne zasnove za reševanje. Premalo preišljene zasnove za reševanje problemov pa zahtevajo, da jih spopolnimo.

Za prihodnost je značilna hitra rast številnih potreb, ki naj bi jih zadovoljila gozd in gozdno gospodarstvo. Razumljivo je, da se hkrati pojavlja tudi čedalje več problemov pri uresničevanju teh ciljev, odnosno potreb. Za večnamensko (večciljno) gospodarjenje z gozdovi v naših izredno raznolikih naravnih in gospodarskih razmerah je potrebna bogata paleta (ne uniforma) oblik pri gospodarjenju.

Ciljno diferencirano gospodarjenje z gozdovi zahteva intenzivnost. Če naj gozdnogospodarsko načrtovanje to uresniči (in to mora storiti), potem se mora najprej samo ustrezno organizirati. Nujno je dvigniti ustvarjalno vrednost gozdnogospodarskega načrtovanja. Za to imamo v Sloveniji že zdaj veliko objektivnih možnosti (strokovnjake, vedno več znanja o gozdu kot ekosistemu, sodobna sredstva za obdelavo podatkov itd.).

2. O USTVARJALNOSTI

Uspeh vsakega ustvarjalnega dela je odvisen od vnaprejšnjih opredelitev; vedeti moramo, kaj pravzaprav hočemo, in ne le to, kako bomo to naredili. Že Aristotel je rekel:

„Vsak uspeh je vedno in povsod odvisen od izpolnitve dveh pogojev:

- od pravilne opredelitve končnega cilja
- od pravilne izbire ustreznih sredstev, ki vodijo k temu cilju.“

Pri vsakem ustvarjalnem delu morajo biti vnaprej čim bolj jasno opredeljeni temeljni in resnični problemi na poti k cilju (ciljem). Šele tedaj je mogoče natančneje določiti naloge, izbrati ustrezne metode in si s tem odpreti možnosti za ustvarjalno reševanje problemov. Pri tem imajo primarno vlogo cilji. S pomočjo ciljev lahko identificiramo resnične probleme in jih nadrobno opredelimo. Za uspešno odkrivanje in reševanje problemov je torej nujna miselna usmerjenost v cilj. Cilji nam omogočajo determinacijsko sposobnost. Omogočajo nam identificiranje in opredelitev problemov in izbiro smotrnih rešitev. V tem je tako imenovana usmerjevalna in motivacijska moč ciljev. Večina ustvarjalnih procesov je takih, da so usmerjeni v vnaprej določen cilj (cilje). Ustvarjalni procesi pri gospodarjenju z gozdovi so vedno usmerjeni k določenemu cilju.

Kaj v zvezi s to razlago razumemo pod pojmom problem?

Problem je neka resnična ovira na poti k cilju. Gre za oviro, ki onemogoča neposredno transformacijo stvarnega (sedanjega) stanja v ciljno (želeno) stanje na kateremkoli področju človekovega ustvarjalnega dela.

Ustvarjalnost se nanaša tako na odkrivanje (identificiranje) in definiranje problemov kakor tudi na njihovo reševanje. Teoretiki s področja ustvarjalnosti (MÜLER, 1970, TRSTENJAK, 1981) trdijo, da je s stališča ustvarjalnosti temeljno odkrivanje in definiranje problemov. Kajti, odkrivanje in razčlenjevanje strukture problema je hkrati „produkcija novih idej“. Pri tem se najbolj osvobaja človekova ustvarjalna pobuda (domiselnost). Samo reševanje problemov je, kar zadeva ustvarjalnost, manj zahtevno, ker je pogosto, vsaj v temelju vsebovano že v samem problemu (TRSTENJAK, 1981).

Z uporabo človekove iznajdljivosti (domiselnosti), ki je pogoj vsake ustvarjalnosti, je treba probleme tako daleč in podrobno razumeti, da postanejo čim preprostejši za reševanje. S postopnim razčlenjevanjem problemov na podprobleme odkrivamo (analiziramo) notranjo strukturo problema, in kar je posebno pomembno, odkrivamo naravo notranjih povezav med podproblemi. Zaradi tega lahko rečemo, da z odkritjem in s skrbno analizo vsakega resničnega problema poznamo že precej njegove rešitve.

3. POTREBNI POGOJI IN ZAHTEVE ZA USTVARJALNO DELO

Teorija ustvarjalnosti (psihologija ustvarjalnosti, sistematična hevrstika, sistemsko raziskovanje) pozna več splošnih zakonitosti ustvarjalnega dela. V zvezi z našo temo naj namenimo pozornost vsaj nekaterim od njih.

Ustvarjalnost je koristna izvornost (TRSTENJAK, 1981). Izvornost je sposobnost produciranja nove ideje (iznajdljivost, domiselnost). Izvornost pomeni znajti se v novem položaju, je sposobnost miselnega prilagajanja novim, spremenjenim okoliščinam. Produkt takega miselnega procesa je neka novost (MÜLER, 1970, TRSTENJAK, 1981).

Vsaka ustvarjalnost je že v jedru izzivalna, nekonformistična, in zaradi tega prevratna (TRSTENJAK, 1981). Izhodišče ustvarjalnosti je torej revolucionarni in ne konservativni način razmišljanja. Revolucionarnost se kaže v težnjah po stalnem iskanju novih, boljših rešitev, torej v stalnem ustvarjalnem spreminjanju (izboljševanju) obstoječega stanja. Tako razmišljanje spremlja nekakšen ustvarjalni nemir. V nasprotju s tem se konservativni način razmišljanja kaže v površinskem in enostranskem gledanju na stvarnost, ki zožuje ali celo zapira alternativne možnosti (MULEJ, 1979). Za konservativni način razmišljanja sta značilna nekritičnost in težnja k šabloniziranju.

Gozdarstvo je zaradi dolgoročnosti proizvodnje že po naravi nagnjeno h konservativnosti. Konservativnost se zelo pogosto kaže prav v gozdnogospodarskem načrtovanju. Razumljivo je, da bi bila neka nepremišljena kvazi-revolucionarnost v gozdarstvu lahko zelo škodljiva. In vendar: pogosteje kot s to imamo opravka z drugo skrajnostjo. Velikokrat minejo celo desetletja, ko ne reagiramo z ustreznimi spremembami (s prilagajanjem) v načinu gospodarjenja. To se nam dogaja ob primeru problema naravnega obnavljanja sestojev, naravne izmene drevesnih vrst, propadanja (sušenja) nekaterih drevesnih vrst, močno porušene strukture sestojev po razvojnih stopnjah itd. Narava gozdov nas stalno preseneča z novimi problemi, na katere se moramo odzivati ustvarjalno, z ustreznim prilagajanjem pri gospodarjenju z gozdovi.

Za ustvarjalnost so poleg znanja potrebni pogum, odločnost in celo zavedno (ne brezglavo) tveganje (MLINŠEK, 1985).

Brez poguma in premišljenega tveganja ni napredka v razvoju, seveda tudi pri gospodarjenju z gozdovi ne. Posamezne, zaradi tveganja zgrešene odločitve pri sicer premišljenem delu še zdaleč niso tako škodljive, kot je lahko škodljivo „mrtvilo“, tj. neodgovoren odnos do očitnih problemov in s tem do prihodnosti pri gospodarjenju z gozdovi.

Ustvarjalnot je proces iskanja, in zato ne prenaša dela po ustaljenih receptih ali celo predpisanih metodah. Od nas zahteva prožnost in osvoboditev od adaptiranega načina mišljenja (TRSTENJAK, 1981). Stroge norme („preveč navodil“) nas v ustvarjalnosti miselno omejujejo. Še več: navodila nas v ustvarjalnosti tudi demobilizirajo, kajti, znano je, da je vedno lažje oportunistično zadovoljiti pravilnike in navodila, kot pa ustvarjalno razmišljati. O vsem tem bi kazalo na področju gozdnogospodarskega načrtovanja vsestransko razmisliti.

Pri ustvarjalnem delu je nujno stalno kritično preverjati delovne metode, in prijeme ter razvijati nove.

Interdisciplinarnost in teamski način dela zelo spodbujata ustvarjalnost (MLINSEK, 1985).

Če te bežno obrazložene zakonitosti za ustvarjalno delo uporabimo kot merila in z njimi ocenimo stopnjo ustvarjalnosti pri gospodarjenju z gozdovi, še zdaleč ne moremo biti zadovoljni. Pri gozdnogospodarskem načrtovanju, ki je, kar zadeva ustvarjalnost, še posebno izpostavljeno, je stanje najbrž še manj ugodno. Za to je veliko kriv celoten sistem splošnega in zlasti strokovnega izobraževanja.

Za samostojno odkrivanje in reševanje problemov je namreč treba razvijati intelektualne

spretnosti mišljenja (miselne procese). Bistvo krize gozdnogospodarskega načrtovanja je v njegovi teoriji. Ta ne razvija dovolj spoznanstvene (kognitivne) miselnosti. Izhod iz tega stanja je v razvijanju gozdnogospodarskega načrtovanja na ideji kontrole (kontrolna metoda). Razvijanje spoznanstvene (kognitivne) in ustvarjalne (kreativne) miselnosti je namreč bistvo filozofije kontrolne metode (BIOLLEY, 1923, KNUCHEL, 1950). Zaradi tega ima kontrolna metoda kot ideja vso perspektivo pri razvijanju sodobnih metod gozdnogospodarskega načrtovanja.

Hkratnost proizvodnje lesa in krepitve številnih splošno koristnih funkcij gozdov v nedeljivem procesu gospodarjenja z gozdovi zelo razširja potrebe in možnosti za ustvarjalno delo v gozdnogospodarskem načrtovanju.

4. POMEN PRIPRAVLJALNE FAZE ZA USTVARJALNOST PRI OBNAVLJANJU GOZDNOGOSPODARSKIH NAČRTOV

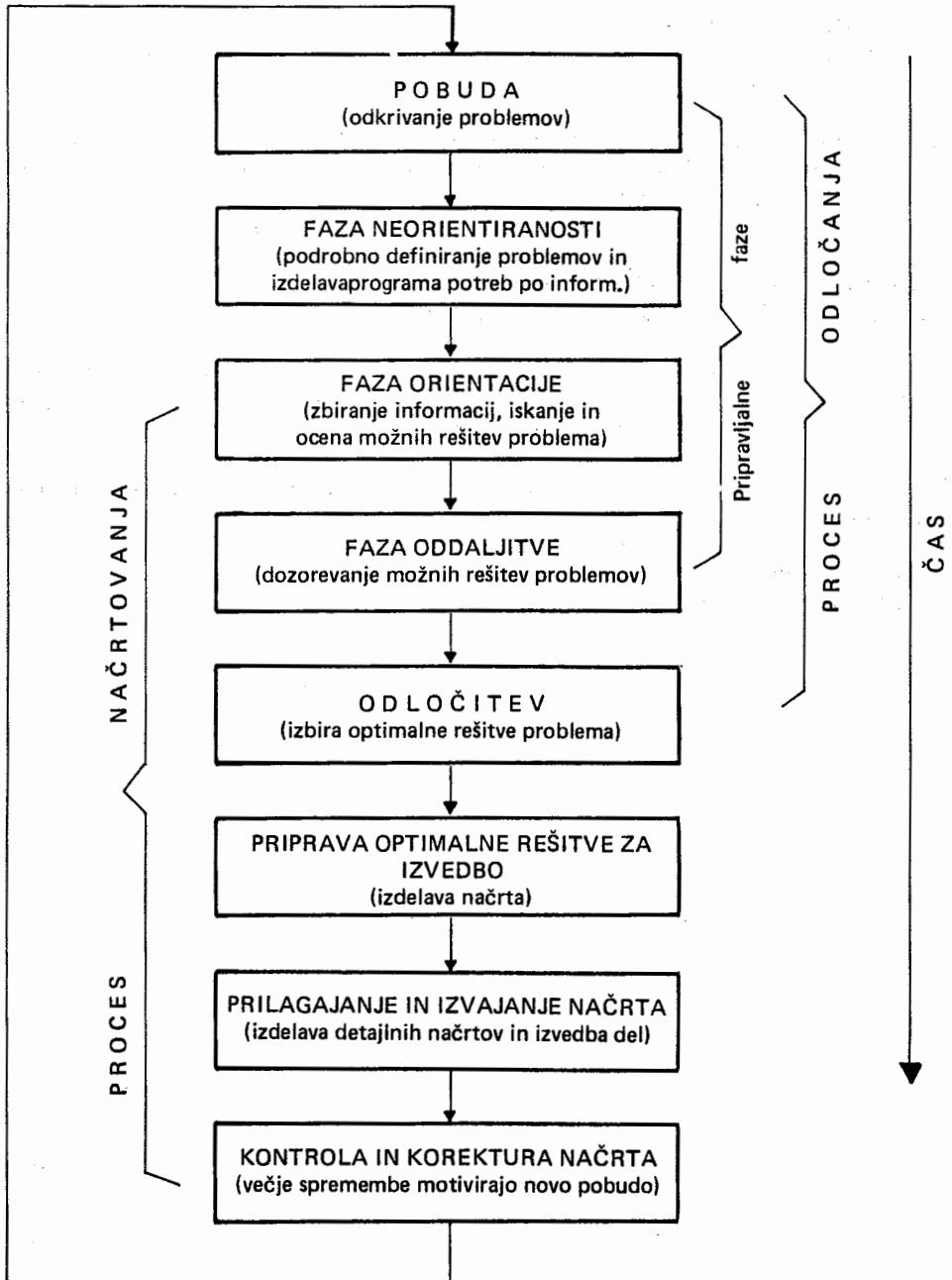
Razmišljanja o ustvarjalnosti v gozdnogospodarskem načrtovanju bom omejil le na tako imenovano pripravljalo fazo. Ta faza je, kar zadeva ustvarjalnost, izredno pomembna, pri našem praktičnem delu pa, na žalost, zelo zanemarjena.

SPEIDEL (1972) opisuje ustvarjalni proces v gozdnogospodarskem načrtovanju kot miselno zaporedje več faz (glej naslednjo shemo!).

Z delnim prekrivanjem gre v bistvu za dva procesa:

- za proces odločanja in
- za proces načrtovanja.

PROCES ODLOČANJA IN NAČRTOVANJA
(Speidel po Thomae)

Naloga gozdnogospodarskega načrtovanja je pripraviti ustrezne rešitve (odločitve) za najrazličnejše probleme pri gospodarjenju z gozdovi. Zaradi tega je pomembno, da namerimo posebno pozornost ustvarjalni vrednosti prvih štirih (še posebno pa prvih dveh) pripravljalnih faz v procesu odločanja (glej shemo). Za te pripravljalne faze je značilno:

- odkrivanje (identificiranje) problema (problemov);
- temeljito definiranje problema; tj. razčlenjevanje in analiziranje strukture problema ter njegovo reduciranje na podprobleme;
- premišljeno zbiranje informacij za odločanje (izbiro rešitve) o posameznih problemih.

Za ustvarjalno vrednost gozdnogospodarskih načrtov je vsebina te pripravljalne faze pri načrtovanju nedvomno izredno pomembna. Res pa je, da ji v praksi ne namenimo ustrezne pozornosti. Dobro definirani problemi, in na tej podlagi pripravljen program potreb po informacijah, sta bistveni sestavini pripravljalne faze pri izdelavi gozdnogospodarskih načrtov. Sta izhodišče, ki ga ne smemo zanemariti, kajti prav njegova kakovost odločilno vpliva na vse naslednje faze v procesu odločanja in načrtovanja. Še tako skrbno delo v naslednjih fazah ne pomaga, če uporabljamo nepopolna, ali celo zgrešena izhodišča. Teoretiki s področja ustvarjalnosti (MÜLLER, 1970, TRSTENJAK, 1981) trdijo, da je pripravljalna faza z vidika ustvarjalnosti zelo pomembna, vplivna, hkrati pa precej skrita. Zasluži temeljito pozornost, ustvarjalno pa je zelo zahtevna.

Ustvarjalnost pri gozdnogospodarskem načrtovanju lahko zelo izboljšamo prav v pripravljalni fazi. V tej fazi je naše gozdnogospodarsko načrtovanje zelo slabo organizirano in površno. Pogosto začnemo delo brez jasno določenih izhodišč, kot da bi nam bilo žal časa za temeljito oblikovanje izhodišč in nalog. Slepo sledimo pravilnikom in navodilom za izdelavo gozdnogospodarskih načrtov, in večkrat celo vsebino podrejamo obliki, obzrcem itd.

Za povečanje ustvarjalne vrednosti gozdnogospodarskih načrtov je nujno, da pred pričetkom del na obnovi gozdnogospodarskih načrtov temeljito razčistimo izhodišča. To lahko naredimo z nadrobnim programom obnove gospodarskega načrta. Gre torej za dobro premišljeno pripravo nalog in del pri obnovi gospodarskega načrta. Nekatere dežele (npr. Sovjetska zveza) imajo v uradnih navodilih za izdelavo gozdnogospodarskih načrtov to fazo tudi formalno predvideno v obliki posveta med odgovornimi operativnimi strokovnjaki iz gozdnega gospodarstva in skupino strokovnjakov, ki imajo nalogo obnoviti gozdnogospodarski načrt. Bistvene ugotovitve posveta pridejo v zapisnik, ki je obvezna priloga obnovljenega gozdnogospodarskega načrta.

Najbrž ni odveč, če je priprava obnove gozdnogospodarskega načrta napisana, zmeraj pa mora biti miselno dobro opredeljena (preučena).

V programu obnove gozdnogospodarskega načrta bi morali dobro opredeliti naslednje:

- Podrobno določiti in razčleniti temeljne probleme, ki jim je treba nameniti pri obnavljanju načrta za gospodarsko enoto ali območje posebno pozornost. To pomeni, da moramo dobro poznati gozdnogospodarske cilje v posamezni gozdnogospodarski enoti ali območju. Pri našem gozdnogospodarskem načrtovanju je to posebno težavno. Ko opredeljujemo temeljne probleme v posamezni enoti, moramo vedeti, kakšno mesto in vlogo ima ta gospodarska enota za stabilnost (trajnost) gospodarjenja z gozdovi v območju. Vsaj približno je treba vedeti, do kje se je že prišlo pri reševanju temeljnih problemov z dosedanjim gospodarjenjem z gozdovi.

- Dobro opredeljeni problemi so za nas izhodišča, ki jih potrebujemo pri odločanju o vrstah (obsegu) in kakovosti potrebnih informacij. Informacija je namreč konkretno usmerjeno znanje za reševanje čisto določenega problema. Pod kakovostjo informacij razumemo njihovo podrobnost in zanesljivost. Z naraščajočo kompleksnostjo problemov v gozdnogospodarskem načrtovanju zelo hitro naraščajo zahteve po vedno obsežnejših in kakovostnih informacijah. Pri našem gozdnogospodarskem načrtovanju je pogosto zelo dvomljiva kakovost informacij. Na podlagi potrebnega obsega (vrst) in potrebne kakovosti informacij vnaprej izbiramo ustrezne metode in postopke za njihovo zbiranje. Da bi zmanjšali stroške za izdelavo gozdnogospodarskih načrtov, zelo pogosto izbiramo cenene metode in nedopustno improviziramo. Pri tem pozabljamo, da je gozdnogospodarski načrt predvsem sredstvo in šele nato objekt racionalizacije. S ceneniimi in slabimi gozdnogospodarskimi načrti si ne moremo veliko pomagati, saj z njimi morda le formalno zadovoljimo zakonu o gozdovih.

Ob gospodarskih težavah vsaka napredna dežela nameni več pozornosti iskanju boljših in smotnejših rešitev za gospodarjenje. Prav dobri načrti pa so mobilizacijsko sredstvo na poti k hitrejšemu razvoju.

Gospodarjenje z gozdovi glede tega ne sme biti izjema.

Naši gozdovi in gospodarjenje z njimi so problemsko izredno raznoteri. Zato je nujno, da obnovo gozdnogospodarskih načrtov vnaprej skrbno pripravimo. Določbe v pravilnikih in navodilih za izdelavo gozdnogospodarskih načrtov so le okvirne smernice. Predpisi naj ne ovirajo ustvarjalne pobude.

Naši gozdnogospodarski načrti so že po tradiciji bolj izkaznica „koliko se sme sekati“, premajhna pa je njihova ustvarjalna vloga pri razvijanju sodobnega gospodarjenja z gozdovi. Dober gozdnogospodarski načrt mora imeti vizijo, v njem mora biti jasno in stvarno zasnovan razvoj gospodarjenja z gozdovi v gospodarski enoti ali v območju. Z dvigom ustvarjalne vrednosti gozdnogospodarskega načrtovanja lahko odločilno pripomoremo k intenziviranju gospodarjenja z gozdovi sploh.

5. POVZETEK

Že zdaj vemo, da bodo v prihodnosti hitro naraščale potrebe, ki naj bi jih zadovoljila gozd in gozdno gospodarstvo. Hkrati s potrebami pa raste tudi število najrazličnejših problemov pri uresničevanju teh ciljev ali potreb.

Naloga gozdnogospodarskega načrtovanja je organizirati gospodarjenje z gozdovi v skladu z večstranskimi družbenimi potrebami. Razumljivo je, da gre pri tem za ustvarjalni proces odkrivanja in reševanja številnih problemov pri gospodarjenju z gozdovi. Za razliko od projektiranja (npr. v gradbeništvu), kjer gre za enkratno (neponovljiv) proces, je gozdnogospodarsko načrtovanje v bistvu nepretrgan proces, večno nedokončano delo, pri katerem si nenehno prizadevamo, da bi se približali popolnosti (idealu). Podobno je procesu neprekinjenega učenja.

Gozdnogospodarsko načrtovanje ima torej izredno poudarjeno spoznanstveno (kognitivno) in ustvarjalno (kreativno) vlogo. Lahko trdimo, da ustvarjalna vrednost našega

gozdnogospodarskega načrtovanja ni na ustrezni višini. Kadar imamo pri gospodarjenju z gozdovi opravka s problemi, je najslabše, če z gozdnogospodarskim načrtom oportunistično prepustimo gospodarjenje z gozdovi ustaljeni praksi, tako da ničesar ne spremenimo in ne tvegamo, da problemov nočemo videti in z gozdnogospodarskim načrtom le formalno zadovoljimo predpisom.

Pri vsakem ustvarjalnem delu mora biti vnaprej jasno opredeljeno, v čem so temeljni in resnični problemi na poti k cilju. Šele tedaj je mogoče opredeliti naloge, izbrati ustrezne metode in si s tem odpreti pot do ustvarjalnih rešitev problemov. Z vidika ustvarjalnosti je pomembnejše in primarno odkrivanje in temeljito definiranje problema, saj je to hkrati produkcija novih idej. Zato lahko rečemo, da je z odkritjem in skrbno analizo vsakega resničnega problema precej znana že tudi njegova rešitev.

Izhodišče za ustvarjalnost je revolucionarno razmišljanje. Revolucionarnost se kaže v težnji po stalnem iskanju novih, boljših rešitev. Narava gozdov in celotnega družbenega okolja nas stalno prseseneča z novimi problemi, na katere moramo ustvarjalno reagirati z ustreznim prilagajanjem pri gospodarjenju z gozdovi.

Za ustvarjalnost so poleg znanja potrebni pogum, odločnost in celo zavedno (ne brezglavo) tveganje.

Ustvarjalnost je proces iskanja in zato ne prenese dela po ustaljenih receptih ali celo predpisanih metodah. Nujno je, da stalno kritično preverjamo delovne metode in razvijamo nove. Interdisciplinarni in teamski način dela zelo spodbujata ustvarjalnost.

Vzrok za razmeroma nizko ustvarjalno vrednost gozdnogospodarskega načrtovanja je v njegovi teoriji, ki ne razvija dovolj spoznavne (kognitivne) in ustvarjalne (kreativne) miselnosti.

Za ustvarjalno vrednost gozdnogospodarskih načrtov je posebno pomembna pripravljalna faza, v kateri oblikujemo izhodišča. Žal pa je prav ta faza pri izdelavi gozdnogospodarskih načrtov zelo zanemarjena. Obnovo vsakega gozdnogospodarskega načrta je treba temeljito pripraviti. V programu obnove gozdnogospodarskega načrta bi morali dobro opredeliti vsaj naslednje:

- natančno opredeliti probleme, ki jim je v obnovi načrta namenjati posebno pozornost
- pripraviti načrt potrebnih informacij
- izbrati metode za zbiranje informacij.

6. LITERATURA

1. BIOLLEY, H.: Die Forsteinrichtung auf der Grundlage der Erfahrung und insbesondere das Kontrollverfahren. Karlsruhe 1923.
2. BUZAN, T.: Delaj z glavo (prevod iz angleščine), Dopisna delavska univerza, Univerzum. Ljubljana 1982.
3. CHESTNUT, H.: Prinzipien der Systemplanung (System Engineering Methods). München 1970.
4. GANZHORN, K.: Systemforschung und Neuerungsmanagement, Fachberichte und Referate. München, Wien 1980.

5. GAŠPERŠIČ, F.: *Preobrazba gozdnogospodarskega načrtovanja in zbiranje, analiza ter uporaba informacij*, Zbornik gozdarstva in lesarstva. Ljubljana, št. 23, 1983.
6. GAŠPERŠIČ, F.: *Putevi preobražaja i modernizacije šumskogospodarskog planiranja*, Referat. Sarajevo 1984.
7. GAŠPERŠIČ, F.: *Izhodišča za opredeljevanje problemov pri gospodarjenju z gozdovi v Sloveniji*, Zbornik referatov z Gozdarskih študijskih dni 1983. Ljubljana 1984.
8. HABER, N.: *Über den Beitrag die Okosystemforschung zur Entwicklung der menschlichen Umwelt, Systemforschung und Neuerungsmanagement*, Fachberichte und Referate. München, Wien 1980.
9. HEINZ, K.: *Systemplanung an der Universität Stuttgart, Systemforschung und Neuerungsmanagement*, Fachberichte und Referate. München, Wien 1980.
10. JEROVŠEK, J.: *Izobrazba in ekonomska uspešnost*. Ljubljana 1980.
11. JENKO, A.: *Tehnika miselnih vzorcev*. Zbornik referatov z Gozdarskih študijskih dni 1983. Ljubljana 1984.
12. KLEPAC, D.: *Uređivanje šuma*. Zagreba 1965.
13. KLEPAC, D.: *Evolucija uređivanja šuma na visokom Kršu*, Šumarski list. Zagreb, br. 11–12, 1982.
14. KNUCHEL, H.: *Planung und Kontrolle im Forstbetrieb*, Aarau 1950.
15. MLINŠEK, D.: *Naravne osnove načrtovanja v gozdarstvu*, Zbornik referatov z Gozdarskih študijskih dni 1977. Ljubljana 1979.
16. MLINŠEK, D.: *Narava gozda in razmišljanje o racionalnem ravnanju z gozdom*. Zbornik referatov z Gozdarskih študijskih dni 1981. Ljubljana 1981.
17. MLINŠEK, D.: *Ustvarjalnost in gospodarjenje z gozdovi*, Zbornik referatov z Gozdarskih študijskih dni 1983. Ljubljana 1984.
18. MULEJ, M.: *Ustvarjalno delo in dialektična teorija sistemov*, Razvojni center Celje. Celje 1979.
19. MÜLER, J.: *Grundlagen der Systematischen Heuristik*. Berlin 1970.
20. OGOREVC, R.: *O metodah oblikovanja in reševanja problemov*, Zbornik referatov z Gozdarskih študijskih dni 1983. Ljubljana 1984.
21. PINILOS, J. L.: *Razvitie umstvenih sposobnostej (ruski prevod), Perspektivi – voprosi obrazovanja (UNESCO)*, Moskva 1983/1.
22. SPEIDEL, G.: *Planung im Forstbetrieb*, Hamburg und Berlin 1972.
23. TRSTENJAK, A.: *Psihologija ustvarjalnosti*, Slovenska matica. Ljubljana 1981.

7. SUMMARY

The fast growth of the numerous needs that should satisfy the forest and forest management, is a characteristics of the future. Simultaneously to the growth of needs, the number of different problems that occur at carrying out the goals, respectively needs, is increasing, too.

The task of forest management planning is to organize forest management according to the manysided needs of the society. It is fully understandable that this involves the creative process of discovering and solving of the numerous problems in forest management. As distinguished from projection (e.g. building-construction) which is a unique (unrepeatable) process, forest management planning is basically a continuous process, it is a never-ending job with the constant tendency to reach perfection (its ideal). The same is true of the process of never-ending learning.

Forest management planning thus has an extraordinarily emphasized cognitive and creative function. Without any reservations we can maintain that the creative value of our forest management planning isn't on a suitable level. When we deal with problems in forest management the worst solution is if – with the forest management plan – we opportunistically leave forest management over to the fixed practice so, that we change nothing, risk nothing, that we simply close our eyes to problems and with forest management plans only formally satisfy the regulations.

In every creative work, the basic and true problems that occur on the way to reaching the aim, have to be clearly defined in advance. Only then is it possible to define the tasks, choose the corresponding methods and in this way give the possibility to creative solutions to problems. From the creativity point of view, the discovery and basic definition of the problem is more important and of primary importance, because this at the same time means a production of new ideas. We can therefore say, that through the discovery and careful analysis of each true problem, to a great extent its solution is already known.

The starting point for creativity is a revolutionary way of thinking. Revolutionary means constantly aiming at new, better solutions. The nature of the forests, as well as that of the whole social environment, constantly surprises us with new problems to which we must react in a creative way and we must adjust accordingly in forest management, too.

Apart from knowledge- courage, determination and even a certain amount of conscious (not confused) risk are needed to be creative.

Creativity is a process of search and it can therefore not tolerate work carried out according to some fixed rules or even regulation methods. Constant critical examinations of working methods and the development of new methods are urgent. Interdisciplinary and team-work stimulate creativity a great deal.

The reason for a relatively low creative value in forest management planning is in its theory which does not sufficiently develop the cognitive and creative manner of thinking.

The preparation phase during which we form the startingpoints, is of particular importance to the creative value of forest management plans. Unfortunately, very often this phase is very much neglected when we elaborate forest management plans. Every renewal of forest management plans should be thoroughly prepared beforehand. In the programme of forest management plans renewal, the following should be well defined at least:

- The problems should be defined in detail and special attention should be paid to them within the renewal of the plans.*
- A plan of required information should be prepared.*
- Methods of collecting information should be chosen.*

